Pr. IOAN G. COMAN

SUBLIMUL PREOȚIEI CREȘTINE

BUCUREȘTI
TIPOGRAFIA CĂRȚILOR BISERICEȘTI
1940

Pr. IOAN G. COMAN

SUBLIMUL PREOȚIEI CREȘTINE

BUCUREȘTI
TIPOGRAFIA CĂRȚILOR BISERICEȘTI — C. 570
1940

Extras din *STUDII TEOLOGICE*, an. VIII, vol. I, 1940.

SUBLIMUL PREOŢIEI CREŞTINE

NOTE PE MARGINEA TRATATULUI *DESPRE PREOŢIE* AL SF. IOAN GURĂ-DE-AUR

În istoria gândirii şi a credinţelor religioase ale omenirii sunt capitole de o importanţă şi frumuseţe covârşitoare. Niciunul nu egalează însă pe acela al preoţiei. Este drept că omul poate gândi şi simţi divinul *şi* în afara templelor, *şi* fără concursul preoţilor. Dar acest mod de religiozitate e puţin frecvent, e practicat în genere de oameni excepţionali ori solitari şi nu e aprobat, în deobşte, de autoritatea superioară a cultului constituit. Numai în temple şi sub vraja puterii nevăzute a supranaturalului coborîtă în preot şi administrată de el, încearcă muritorul acea transfigurare inefabilă şi se scaldă în baia fericită a luminii lui Dumnezeu. Numai preotul, oricare ar fi el, dă oamenilor convingerea prezenţei şi acţiunii divine ; el e întruparea văzută a credinţei şi a aspiraţiilor într'un timp şi într'o lume mai bună, pe care în zadar le căutăm aici. Preotul este organul divinităţii pe pământ, ambasadorul hotărîrilor divine şi realizatorul parţial al operei supranaturalului în lume. El menţine legătura strânsă dintre pământ şi cer şi încearcă, prin puterea mijloacelor ce-i sunt încredinţate, să reverse binefacerile cereşti asupra lumii. Fie prin ridicarea pământului la cer, fie prin coborîrea cerului pe pământ, preotul întreprinde realizarea acelei stări de fericire primordială când oamenii locuiau acelaşi ţinut cu divinitatea pe care au părăsit-o. Modalităţile acestei realizări variază, dar instrumentul de înfăptuire este permanent acelaşi, în întreaga istorie a religiunilor: preotul.

Formele şi puterea preoţiei variază considerabil pe vasta întindere a cultelor de pe suprafaţa pământului şi în marea şi com-

plicata istorie a acestor culte. Dela preotul-şaman sau preotul-magician al triburilor sălbatice din continentele negru şi galben şi până la preotul lui Brahma sau al lui Amon-Ra este o distanţă considerabilă, deşi elementele comune sunt destul de numeroase, mai ales sub raportul puterii sacerdotale. Aceeaşi distanţă este între preoţii acelor popoare mici din vestul Asiei şi întregul litoral nordic al Mediteranei de o parte şi preoţii lui Bel şi Ahura-Mazda de altă parte. Alt caracter au preoţii religiilor orgiastice şi de misterii. A parte se prezintă preoţii lui Jahve. Altfel sunt Ktiştii Geţilor şi Druizii Celţilor. Deosebit se înfăţişează preoţii-interpreţi eleni ai centrelor oraculare dela Delphoi, dela Dodona, dela Cumae, dela Claros, sau cei ai templelor din Athena, din Argos, dela Epidauros, dela Delos etc. Cu totul alta este personalitatea preoţilor-magistraţi ai Romanilor. Rolul şi importanţa preotului variază cu întinderea teritorială şi structura politică a statului, cu gradul acestuia de cultură, cu specificiul spiritual al rasei, cu natura însăşi a divinităţii respective. Tăria şi splendoarea unor state ca cel egiptean sau persan antic implicau, în mod necesar, crearea unui cler autoritar şi strălucitor. Alexandru cel Mare, negăsind la Greci o credinţă caldă religioasă şi nici un cler corespunzător, a simţit nevoia ca, în culmea gloriei, să meargă în Egipt spre a se proclama fiu al lui Amon-Ra. Numai preoţii egipteni s'au putut măsura cu un Alexandru Macedon. Cât timp statul roman a fost republică, s'a mulţumit cu preoţii obscuri ai zeişorilor câmpeneşti, silveştri şi rupeştri; Jupiter Capitolinus nu era decât o divinitate ceva mai răsărită, fiindcă patrona vechea *arx*, vechea acropolă a Romei. Când însă republica a început să se întindă şi apoi a devenit imperiu, Jupiter a ajuns Optimus et Maximus, iar şeful statului pontifex maximus. Autoritatea şi influenţa preoţilor asupra spiritului mulţimilor şi asupra sferelor conducătoare sunt oarecum coeficientul geniului religios sau lipsei acestui geniu la popoarele respective. Dacă vechii Indieni, vechii Egipteni şi vechii Ebrei au reuşit să dea o structură aşa de colorat religioasă statelor lor, mergând deseori până la teocraţie, faptul se datora puternicului suflu de credinţă care anima geniul acestor popoare. Preoţii lor erau înconjuraţi de un prestigiu şi o aureolă aproape asemenea zeilor. Autoritatea lor extraordinară le îngăduia să se

amestece, deseori, direct în conducerea statului şi câteodată să fie proclamaţi chiar regi sau împăraţi. Grecii şi, în oarecare măsură, Romanii n'au cunoscut autoritatea şi strălucirea unui cler, decât în mod excepţional, în perioada pre-creştină. Ei n'au vibrat de fiorii unei credinţi entuziaste şi nesfârşite în supranatural, pentrucă geniul rasei lor nu fusese înzestrat decât foarte puţin cu sensibilitatea divinului. Strălucirea Panatheneelor şi a altor procesiuni la Athena şi în Elada, numeroasele serbări şi pompe religioase la templele romane şi cu ocazia aşa de variatelor ludi aveau caracter naţional iar nu religios. Religiozitatea acestor procesiuni era, în tot cazul, cu totul secundară. Religiile orientale, cu zeii lor orgiastici şi sumbri, au introdus pentru prima dată, în Grecia şi Italia, un cler autoritar şi aureolat cu mult prestigiu.

Preoţii religiilor pre-creştine şi necreştine aveau numeroase oficii de îndeplinit. Ei sacrificau zeilor, prezentau acestora rugăciunile poporului şi ale lor, anunţau şi explicau poruncile divine, prezidau şi interpretau oracolele, făceau iniţierea în misterii şi interveneau la nevoie, cu autoritatea lor intactă, în treburile statului. Cunoşteau tradiţia sacră a zeului şi a templului şi, desigur, predicau, în cazuri stabilite, iniţiaţilor o doctrină pe care nimeni n'avea voie s'o divulge; de aceea doctrinele vechilor religii sunt aşa de puţin cunoscute. Monumentele plastice, unele indiscreţii ale autorilor tardivi şi ale adversarilor ne arată câteodată că aceste doctrine erau, uneori, extrem de complicate. Ne gândim, bunăoară, la relatările pe care ni le fac Cartea Morţilor, Herodot, Diodor, Apuleius şi alţii asupra zeilor şi misterelor egiptene, la plastica sacră a misterelor lui Mithra şi la acele corpuri de doctrină gnostică ale faimosului Hermetism. Dar, în genere, clerul acestor religii se învăluia într'un mister şi într'un mutism indescifrabil. Chiar când făceau propagandă, vechile religii nu făceau uz de doctrină, ci de elementele vibrante cultuale, psihologice şi sociale pentru a câştiga aderenţi. Unele religii, ca aceea a Vedelor, aceea a Gathelor, aceea a Psalmilor babiloneni şi ebrei, aceea a unora dintre Piramide, aceea a unor conventicule gnostice şi aceea a unor epigoni ai clasicismului greco-roman, reflectau esenţialul învăţăturii în imne, ode şi rugăciuni adresate cutărui zeu din pantheon. Unele religii ca brahmanismul, budismul, mazdeis-

mul, osirismul etc. au ajuns, în anumite privințe, la concepții superioare, în deosebi în definirea divinității și în domeniul moral. Altele, ca religia Ebreilor și aceea a Geților au atins înălțimile unui monoteism adevărat, așa de asemănător monoteismului creștin. Preoții-profeți ai acestor popoare au contribuit în mod decisiv la atingerea unei asemenea altitudini de credință. Monoteismul ebraic este inimaginabil fără Moise, Samuel, Amos, Isaia și Ieremia. Nemurirea Geților rămâne mister fără faimoșii preoți, „Ktiștii" lui Zalmoxis.

Cu excepția Ebreilor și a Geților, clerul celorlalte popoare pre-creștine n'a *depășit* nici totdeauna și nici cu prea mult *cadrul, interesul* și *orizontul tribal sau național* al cultului primitiv. Atunci când, totuși, s'a întâmplat acest fenomen, lucrul s'a datorit influenții filosofiei asupra doctrinei religioase. Preoția păgână era o *veche instituție socială și de stat* cu caracter conservator și colaboratoare cu statul. Ea a urmat destinul sinuos al acestuia. Gloria și mizeria poporului au fost gloria și mizeria preoților lui. Cu timpul și sub presiunea progresului general, zeii tribali, locali și naționali au căpătat unele veleități de universalism și eternitate. Preoții și-au dat, atunci, o origină imemorială, implântată în eternitate și cu rădăcini în supranatural. Continuarea *practicilor magice și a acelor străvechi rituri tribalice* arată însă că eternitatea și supranaturalul instituției sacerdotale erau titluri pompoase de origină recentă. Deși cu program de acțiune asupra societății, clerul păgân era *o clasă aparte, asocială.* E destul să reamintim situația preoților brahmani, a preoților egipteni, a preoților lui Mithra, a celor cari prezidau diferitele religii de misterii din lumea greco-romană. De aceea ei nici *nu puteau fi învățătorii poporului. Impuritatea cultului* multora din religiile păgâne, de care nu preoții erau răspunzători, contribuia și ea la impopularitatea acestui cler.

*
* *

Cu totul altfel se înfățișează preoția creștină. Instituție divină, creată prin harul lui Iisus Hristos, ea continuă opera Acestuia în lume. Caracterul supranatural al preoției creștine vine dela Întemeietorul ei *istoric* și datează din *momentul înființării ei.* Definirea, rolul și ținta preoților lui Hristos sunt menționate și lămurite încă

din primele scrieri creștine, în deosebi în acelea ale Apostolului Pavel. Primele patru veacuri ale erei au pus la grele încercări pe preoții creștini. Credința, gândirea și suferința lor au fost cu totul la înălțimea împrejurărilor. Totuși, ca în orice societate omenească, erau și defecțiuni și mai ales abuzuri. Numărul considerabil al candidaților la preoție și mai ales lipsa de pregătire a unora dintre ei și ușurătatea cu care intrau câteodată în această tagmă sacră, inspirau îngrijorare. Iată de ce, cel mai strălucit preot al veacului IV, Sfântul Ioan Gură-de-Aur, plecând dela exemplul propriei sale vieți, ține să ne dea în acel superb tratat „*Despre Preoție*" principiile de bază și recomandările cele mai curate cu privire la recrutarea clerului și la sensul excepțional al preoției.

Preoția creștină este, zice Sf. Ioan Gură-de-Aur, „semnul iubirii lui Hristos" [1]). Ea este semnul iubirii turmei pe care Hristos a încredințat-o păstorului [2]). Preoția este o onoare excepțională și înfricoșătoare. „Când preotul invocă Sfântul Duh și săvârșește jertfa cea prea înfricoșată, când el stă în continuă atingere cu Stăpânul obștesc al tuturor, spune-mi: în ce rang îl vom așeza? Câtă curățenie și câtă evlavie vom cere dela el? Gândește-te, ce mâini trebue să fie acelea care săvârșesc aceste lucruri, ce limbă trebue să fie aceea care rostește acele cuvinte? Cât de curat și de sfânt trebue să fie sufletul care primește un așa de mare

1. Sf. Ioan Gură-de-Aur, *Despre Preoție*, Cartea II, 1 (Migne, P. G. XLVIII col. 632). Nu ne-au fost accesibile edițiile lui *C. Seltmann* (cu comentar), Paderborn, 1887, și aceea a lui *I. A. Nairn* în colecția *Cambridge Patristic Texts IV*, Cambridge, 1906. Bibliografia tratatului *Despre Preoție* este considerabilă. Menționăm pe cea indicată în marele manual de istorie a literaturii grecești de W. v. Christ, W. Schmid und O. Stählin, *Geschichte der griechischen Litteratur*, siebenter Band, zweiter Teil, zweite Hälfte, *Die nachklassische Periode der griechischen Litteratur, von 100 bis 530 nach Christus (Handbuch der Altertumswissenschaft* von Iwan v. Müller, R. Pöhlmann, W. Otto) München, O. Beck, 1924, sechste Auflage, p. 1462 nn. 9, 10, 11; Aimé Puech, *Histoire de la littérature grecque chrétienne*, tome III *(Collection d'Études Anciennes)*, Paris, Les Belles Lettres, 1930, pp. 458-459; și mai ales pe cea așa de abundentă și detailată în magistrala lucrare, devenită clasică, a abatelui P. Chrysostomus Baur O. S. B., *Johannes Chrysostomus und seine Zeit*, erster Band, München, Max Hueber, 1929, pp. XXIX—XXXIX (Einleitung, Quellen und Literatur).

2. Sf. Ioan Gură-de-Aur, *op. cit., loc. cit.*

Duh? În acele momente, îngerii asistă pe preot și întreaga ceată a puterilor cerești strigă cu voce tare, iar locul din jurul jertfelnicului se umple spre cinstea celui ce stă așezat [1]. Lucrul acesta este vrednic de crezut din cele ce se petrec atunci. Dar eu am auzit chiar pe cineva povestind cândva că un bătrân, admirabil bărbat, obișnuit să aibă revelații, i-a afirmat că el a fost învrednicit într'o zi de o astfel de viziune: în acel moment el văzu, deodată, cât îi fu cu putință, o mulțime de îngeri, îmbrăcați în haine strălucitoare, înconjurând jertfelnicul și stând cu capetele aplecate, ca atunci când cineva ar privi soldați stând drepți în prezența Împăratului. *Și* eu sunt convins de lucrul acesta. Același lucru mi l-a povestit altcineva, care știa nu dela altul, ci fusese învrednicit să vadă și să audă el însuși, că acei cari sunt pe punctul de a muri, dacă au participat cu conștiința curată la misterii, în momentul când sunt gata să expire, pleacă de aici cu gardă îngerească pentru ceea ce au primit. Dar tu nu te înfricoșezi încă introducând un astfel de suflet într'o așa de sacră inițiere, ridicând la vrednicia preoției pe cel îmbrăcat în haine murdare pe care Hristos l-a alungat din tot restul grupului de oaspeți?" [2]

Înaintea Sf. Ioan Gură-de-Aur, Sf. Vasile atrăgea luarea aminte a preoților asupra caracterului excepțional al învestirii sacerdotale: „Fii atent, preote, și bagă de seamă ca servirea pe care ai primit-o s'o împlinești cu frică de Dumnezeu. Vezi, apoi, că servirea care ți s'a încredințat nu este pământească, ci cerească, nu este omenească, ci îngerească" [3].

Preoția fiind un lucru așa de înalt, se impune ca recrutarea clerului să se facă cu o rară scrupulozitate. Autorul tratatului *Despre Preoție* cere viitorului cleric, în primul rând, prestanță fizică. „Dacă trupul nu e robust, ardoarea sufletului rămâne redusă la ea însăși și nu e capabilă să treacă la realizări" [4]. Buna întocmire și frumusețea corpului erau condițiuni esențiale în recrutarea

1. Acest „așezat" — τοῦ κειμένου — nu poate fi decât însuși Mântuitorul Iisus Hristos.

2. Sf. Ioan Gură-de-Aur, *op. cit.*, Cartea VI, 4 (Migne, P. G. XLVIII, col. 681).

3. Sf. Vasile, *Despre instruirea preoților* (Migne, P. G. XXXI, col. 1685 D).

4. Sf. Ioan Gură de Aur, *op. cit.*, Cartea VI, 5 (Migne, P. G. XLVIII, col. 682).

preoților creștinismului primar și de totdeauna. Era în aceasta nu numai continuarea unei respectabile tradiții a Vechiului Testament, dar și semnul unei adevărate cinstiri a Mântuitorului. Preoția era o „servire îngerească" și se impunea ca slujitorii bisericii să aibă un corp dacă nu îngeresc, cel puțin în parte asemănător. De aci și critica, uneori vehementă, pe care autorul nostru o adresează monahilor [1].

Hirotonia trebue precedată de o cercetare minuțioasă și scrupuloasă a candidatului. „Trebue ca hirotonisitorul să facă o amplă examinare a candidatului; cu mult mai amplu trebue să-și facă această examinare candidatul însuși" [2]. În secolul IV d. Hr. și urm., nenumărați oameni neavând nimic comun cu biserica, decât interese personale, dădeau năvală să intre în preoție. Lipsa lor de pregătire, deseori lipsa lor de caracter, aduceau bisericii mari neajunsuri, iar tagmei preoțești critici nedrepte. Când li se cerea socoteală de greșelile ce făceau, acești oameni răspundeau aproape stereotip că „li s'a făcut violență" pentru a intra în cinul preoțesc, că ei n'au dorit, dar că n'au putut evita hirotonia. Răspunderea o aveau, deci, în ultimă analiză, arhiereii hirotonisitori [3]. Unor asemenea Protei ai bisericii, Sf. Ioan le adresează cuvinte ca acestea: „Chiar dacă un asemenea preot va avea ca părtași la pedeapsa lui pentru cele ce-a făcut, pe cei cari l-au ales, totuși, pentru aceasta, el nu va scăpa de chin, ci va căpăta unul mai grozav. Afară numai dacă alegătorii au procedat astfel dintr'o pricină omenească, contrarie bunelor lor convingeri. Dacă alegătorii au fost surprinși asupra acestui delict, adică au făcut pe cineva preot dintr'un anumit motiv, deși îl știau nevrednic pentru aceasta, vor gusta aceleași chinuri ca cel hirotonit. Chinuri și mai mari va avea hirotonisitorul care învestește un preot nepotrivit. Cel ce conferă putere unuia care voește să strice biserica, acela este autorul crimelor acestuia. Dacă hirotonisitorul se află a nu fi responsabil de niciunul din aceste lucruri, dar va spune că a fost indus în eroare de părerea și

1. Sf. Ioan Gură-de-Aur, *op cit.*, Cartea VI, 2, 3, 5, 6, 7, 8 (Migne, P. G. XLVIII, col. 679-680, 682-685).

2. Idem, *op. cit.*, Cartea IV, 2 (Migne, P. G. XLVIII, col. 663).

3. Idem, *op. cit.*, Cartea IV, 1 (Migne, P. G, XLVIII, col. 659-663).

voinţa poporului, el nu va rămâne, pentru aceasta, nepedepsit, ci va primi o sancţiune mai mică decât a celui hirotonit. Pentru ce aceasta? Pentrucă e probabil ca alegătorii să fi fost induşi în eroare de părerea mincinoasă a poporului când au făcut acel lucru. Acela însă care a fost ales n'ar putea să spună că „nu mă cunoşteam pe mine însumi", aşa cum spun ceilalţi că nu l-au cunoscut. După cum e cu mult mai grea pedeapsa aceluia care e pe punctul de a fi introdus în preoţie decât a acelora cari l-au ales, tot aşa cu atât mai exigent decât al celorlalţi trebue să fie examenul pe care să şi-l facă asupra propriei sale persoane. Dacă însă aceia, fără să-l cunoască, îl târăsc la preoţie, el e dator ca prezentându-se în faţa lor să le arate cu precizie cauzele prin care se va înceta greşala şi, arătându-se pe sine nevrednic de examen, va evita greutatea uriaşă a unor lucruri aşa de mari. Pentru ce în armată, în comerţ, în agricultură şi în alte ocupaţii omeneşti e lucru hotărit că nimeni nu încalcă domeniul celuilalt? Nici agricultorul nu face navigaţie, nici ostaşul nu face agricultură, nici conducătorul de navă nu se ocupă cu armata, chiar de i-ai ameninţa cu moartea de zeci de mii de ori. Aceasta, pentrucă fiecare prevede primejdia din lipsa de pricepere în domeniul celuilalt. Prin urmare, când e vorba de o pagubă în lucrurile mici, noi vom face uz de o mare prevedere şi nu vom ceda violenţii din afară. Când e, însă, vorba de pedeapsa veşnică pentru cei cari nu ştiu cui dau preoţia, vom accepta noi pur şi simplu, la întâmplare, un aşa de mare risc, acoperindu-ne cu violenţa ce ne vine din partea altora?" [1]).

Origina divină a preoţiei impune o pregătire extraordinară celui ce va să primească harul acestei taine. Rândurile Sf. Ioan transpiră o cutremurare înfricoşătoare în faţa răspunderilor preoţiei. Căci dacă preoţia e divină prin origină, ea nu e mai puţin divină prin scop, care e desăvârşirea sufletelor şi îndumnezeirea lumii. Ce figură va face acela, care, intrat în preoţie, nu se va învrednici de un asemenea scop? „Dacă văzând un dulgher, care nu este, de fapt, dulgher, l-am chema la lucru, şi el ar da urmare acestei invitaţii, pe urmă începând să lucreze materialul pentru

1. Sf. Ioan Gură-de-Aur, *op. cit.*, Cartea IV, 2 (Migne, P. G. XLVIII, col. 663—664).

construcţia unei case, ar prăpădi întâi lemnele, pe urmă piatra şi, în fine, ar construi o casă astfel încât să se prăbuşească imediat, s'ar putea apăra destul acest dulgher imaginar pretinzând că el a fost constrâns de alţii şi că nu a venit de bună voie? Nicidecum"! [1]). Tot aşa şi preotul. „Dacă cel ce strică materialul lemnos şi pietros pentru construcţia unei case nu va putea scăpa de pedeapsă, cum îşi închipue că va scăpa de pedeapsă, sub pretextul violenţii din afară. cel care pierde suflete şi construeşte fără grijă?" [2]).

În ce constă panoplia sacerdotală şi ce tactică are a întrebuinţa preotul în lupta lui pentru cucerirea lumii? Sf. Ioan repetă la nesfârşit, dealungul întregului său tratat, cuvântul ἀρετή, în care el toarnă, după problema sau atitudinea în discuţie, superlativul celor mai frumoase şi mai înalte virtuţi morale. Înainte de orice, deci, preotul trebue să fie vasul celor mai alese însuşiri morale în fruntea cărora trebue să stea, ca regină, dragostea fierbinte de Hristos şi de biserica Sa. Biserica lui Hristos este corpul lui Hristos, după cuvântul Fericitului Pavel. Se cuvine ca acela căruia i s'a încredinţat acest corp, să se îngrijească de starea lui excelentă, să-i dea o frumuseţe fără egal şi să aibă ochii aţintiţi în toate părţile, ca nu cumva o pată, o sbârcitură, sau o altă meteahnă de acest fel să-i altereze graţia şi prestanţa [3]). Frumuseţea bisericii nu poate fi însă menţinută şi crescută cu mijloacele omului comun. De aceea preotul va trebui să depăşească cu mult pe ceilalţi oameni în arta frumosului şi a sublimului. „Dacă cei ce fac eforturi în vederea unei performanţe atletice au nevoie de medici, de maeştri de gimnastică (paidotribai), de o dietă scrupuloasă, de exerciţii incontinui şi de o nesfârşită supraveghere (o neglijenţă cât de mică răstoarnă şi distruge totul), cei cari au primit în îngrijire corpul lui Hristos, corp care are a lupta nu contra corpurilor, ci contra puterilor nevăzute, cum vor putea ei să păstreze acest corp cast şi sănătos, dacă nu depăşesc

1. Sf. Ioan Gură-de-Aur, *op. cit.*, Cartea IV, 2 (Migne, P. G. XLVIII, col. 664).
2. Idem, *op. cit.*, *loc. cit.*
3. Idem, *op. cit.*, Cartea IV, 2 (Migne, P. G. XLVIII, col. 665).

cu mult virtutea omenească și nu cunosc întregul tratament folositor sufletului?" [1]).

Pentru aceasta, preotul va tinde să ajungă aproape un supraom. „Să fie aduși la preoție aceia cari întrec cu mult pe ceilalți și cari sunt cu atât mai presus de ceilalți, în ce privește virtutea sufletului lor, cu cât era Saul, prin mărimea corpului său, mai presus de întregul popor al Ebreilor, și chiar cu mult mai mult decât atât" [2]). Preotul trebue să fie de o înțelepciune și vioiciune excepționale. Nu înțelepciunea omului timorat sau izolat de lume, ci aceea a conducătorului activ și a tatălui răspunzător de tot ce se întâmplă sub autoritatea sa. „Preotul trebue să fie sobru, cu multă băgare de seamă și înzestrat cu nenumărați ochi, pentru a trăi nu numai pentru el însuși, ci și pentru așa de marea mulțime a oamenilor" [3]). De altfel, cel căruia Hristos i-a încredințat turma rațională va plăti cu sufletul său pentru ea [4]).

Preotul trebue trebue să posede o solidă și înaltă cultură. Poate nimeni, în lume, n'are o nevoie mai reală de o cultură profundă și multilaterală ca slujitorul altarului. Conducătorul de suflete se află, necontenit, în fața a nenumărate și infinit de variate probleme de gândire, de simțire și de atitudine ale turmei sale spirituale. Pentru aceasta, arsenalul culturii sale trebue să fie extrem de bogat. Ca în cazul termenului ἀρετή, Sf. Ioan întrebuințează cuvintele λόγος și διδασκαλία, cu felurite accepțiuni, pentru a desemna ideia de cultură. Elementele culturii erau, în sec. IV d. Hr., ca și astăzi, variate.

Unul din elementele de cultură cu cea mai largă circulație și de o importanță considerabilă în vremea Sf. Ioan Gură-de-Aur, era puterea cuvântului; a cuvântului în sine. Ca Sf. Grigorie de Nazianz, autorul nostru acordă un rol covârșitor artei cuvântului. Nimic nu poate egala, zice Sf. Ioan, concursul pe care cuvântul îl dă învățăturii: ἡ διὰ τοῦ λόγου διδασκαλία [5]). „Cuvântul este instrument, cuvântul este hrană, cuvântul este cea mai bună temperare a atmosferii; el ține loc de medicament, de foc, de sabie; dacă e nevoie de ars sau de tăiat, de el trebue să ne servim; dacă el nu reușește, toate celelalte cad. Prin cuvânt deșteptăm un suflet adormit și potolim pe unul aprins; prin el retezăm ce e de prisos și împlinim ce lipsește; prin el facem toate celelalte câte desăvârșesc sănătatea sufletului" [1]). Cuvântul e talismanul fermecat prin care se liniștește sufletul chinuit de lupta dogmelor și prin care se duce la bun sfârșit războiul cu păgânii. „Dacă cineva are sabia Duhului și scutul credinței așa fel încât să poată face minuni, și, prin aceasta, să astupe gurile nerușinaților, nu ar avea nevoe de ajutorul cuvântului. Cu toate acestea, nici în cazul acesta puterea cuvântului nu i-ar fi nefolositoare; dimpotrivă, i-ar fi foarte necesară. Chiar Fericitul Pavel, deși uimea pe toată lumea prin minunile sale, totuși a mânuit cuvântul. Sf. Apostol Petru, din aceiași ceată cu Pavel, ne sfătuiește să ne îngrijim de această virtute a cuvântului zicând: „Fiți gata să răspundeți oricui vă cere socoteală de speranța voastră" [2]). Arhidiaconul Ștefan a trăit și a murit pentru această διακονία τοῦ λόγου. Neîncetatele frământări dogmatice ale veacului IV puseseră într'o lumină strălucitoare puterea mirifică a cuvântului. Sf. Atanasie învinsese la primul sinod ecumenic în mare măsură grație acestei arme teribile. Sf. Ioan cunoștea, din proprie experiență, mai mult ca oricine virtutea magică a logos-ului în conflictele cu ereticii, cu gândirea păgână și, de multe ori, cu propria sa turmă. „Trebue să ne servim de cuvânt, ca nu cumva să fim străpunși de săgețile dușmanilor, ci mai degrabă să-i străpungem noi pe ei" [3]). Preotul trebue să fie gata pentru orice discuție [4]); „de aceea trebue să ne străduim considerabil, pentru a face să locuiască din belșug în noi cuvântul lui Hristos" [5]). Incapacitatea vorbirii e, la un preot, o lipsă gravă de

1. Sf. Ioan Gură-de-Aur, *op. cit.*, *loc. cit.*
2. Idem, *op. cit.*, Cartea II, 2 (Migne, P. G. XLVIII, col. 633.)
3. Idem, *op. cit.*, Cartea III, 12 (Migne, P. G. XLVIII, col. 648).
4. Idem, *op. cit.*, Cartea II, 2 (Migne, P. G. XLVIII, col. 633).
5. Idem, *op. cit.*, Cartea IV, 3 (Migne, P. G. XLVIII, col. 665).

1. Sf. Ioan Gură-de-Aur, *op. cit.*, *loc. cit.*
2. Idem, *op. cit.*, Cartea IV, 3 (Migne, P. G. XLVIII, col. 665-666); I Petru, 3,15.
3. Sf. Ioan Gură-de-Aur, *op. cit.*, Cartea IV, 3 (Migne, P. G. XLVIII, col. 666).
4. Idem, *op. cit.*, Cartea IV, 4 (Migne, P. G. XLVIII, col. 666-667).
5. Idem, *op. cit.*, *loc. cit.*, (Migne, P. G. XLVIII, col. 666).

care păstoriţii se resimt în mare măsură. „De aceea preotul va face totul pentru a stăpâni această forţă" [1]). Sf. Ioan consacră câteva coloane artei cuvântului la Apostolul Pavel şi succesului considerabil al acestei arte în propaganda misionară printre păgâni. Pavel, înainte de a face minuni, uimise pe locuitorii Damascului prin vraja verbului său. A răpus pe Elenişti. Succesul l-a dus la Tars. Victoria dela Antiochia contra iudaizanţilor era victoria cuvântului. Areopagitul împreună cu soţia sa l-au ascultat la Athena şi l-au urmat. Eutychos n'a căzut, oare, de pe fereastră, ascultându-i învăţătura până noaptea târziu? Nu s'a întâmplat la fel la Tesalonic, la Corint, la Efes şi la Roma? Nu explica el zile şi nopţi întregi Scriptura? Dar discuţiile lui cu Epicureii şi Stoicii? De ce Lycaonienii l-au crezut Hermes? Ἀπὸ τοῦ λόγου [2]). De ce Pavel era socotit superior celorlalţi Apostoli şi cărui fapt se datora celebritatea lui pe întreg pământul? De ce nu numai creştinii, dar şi Iudeii şi Elenii îl admiră în mod deosebit? Pentru farmecul neîntrecut al scrisorilor sale din care au tras folos nu numai cei de atunci, ci şi cei de atunci şi până azi şi cei viitori până la ultima parousie a lui Hristos şi până când vor fi oameni pe pământ [3]).

Puterea mare a cuvântului se găseşte la puţini oameni. De aceea e cu atât mai preţioasă. Preotul înzestrat cu darul vorbirii va trebui să studieze încontinuu: „Elocvenţa fiind un dar nu al naturii, ci al învăţăturii [4]), când cineva ajunge pe culmile ei, poate s'o piardă, dacă nu-şi cultivă această putere prin studiu şi exerciţiu neîntrerupt" [5]). Acest studiu şi acest exerciţiu trebue să fie mai accentuate şi mai obligatorii pentru cei învăţaţi decât pentru cei mai puţin învăţaţi. Celor neînvăţaţi nu le reproşează nimeni că nu spun lucruri grozave, pe când cei învăţaţi, dacă nu aduc lucruri mai mari ca gloria pe care toţi le-o acordă, vor fi învinovăţiţi. Cei neînvăţaţi pot obţine laude mari chiar pentru lucruri

1. Sf. Ioan Gură-de-Aur, *op. cit.*, Cartea IV, 5 (Migne, P. G. XLVIII, col. 668).
2. Idem, *op. cit.*, Cartea IV, 7 (Migne, P. G. XLVIII, col. 670).
3. Idem, *op. cit.*, Cartea IV, 7 (Migne, P. G. XLVIII, col, 669-670).
4. Poëta nascitur, *orator fit.*
5. Sf. Ioan Gură-de-Aur, *op. cit.*, Cartea V, 5 (Migne, P. G. XLVIII, col. 674).

mici, pe când cei învăţaţi, dacă nu vor prezenta elemente cu totul în afară de comun, nu numai că nu vor fi lăudaţi, dar vor căpăta chiar reproşuri. Ascultătorii judecă nu atât ideile vorbitorilor, cât pe vorbitori. Aşa încât când cineva întrece pe toţi ceilalţi în arta vorbirii, el trebue să se dedea studiului cu atât mai mult cu cât e mai presus de ceilalţi [1]). E în aceste cosideraţii o bună doză de retorică, dar fondul e adevărat. Psihologia ascultătorului e, uneori, atât de capricioasă, încât pregătirea vorbitorului riscă să fie deseori sub nivelul împrejurărilor. Şi notăm că Sf. Ioan nu era dintre cei cari nu-şi pregăteau discursurile şi predicile.

Un alt element de cultură — nu dintre cele mai neînsemnate — era armonizarea pregătirii profesionale cu experienţa zilnică şi cu numeroase alte disciplini spirituale şi practice, cu care preotul venea în atingere, ca învăţător al cuvântului lui Iisus Hristos. Preotul întâmpina greutăţi nespuse în lucrul său misionar. „Bogăţia mare, splendoarea puterii, uşurătatea născută din plăcere şi multe altele, pe lângă acestea, înnăbuşe seminţele aruncate ale învăţăturii" [2]). De aceea pregătirea noastră va fi nu numai pentru un singur fel de luptă, pentrucă războiul acesta va fi foarte variat şi susţinut de duşmani feluriţi [3]). „Se cuvine ca preotul să fie nu numai curat, aşa cum se impune într'o asemenea servire, dar şi foarte priceput şi încercat în multe lucruri, cunoscând cele ale vieţii la fel cu cei ce-s prinşi în valurile ei, şi, totuşi, desbrăcat de ele mai mult ca monahii cari locuiesc în munţi. Deoarece preotul trebue să fie în legătură cu bărbaţi cari au soţii, cari cresc copii, cari au servitori, cari sunt încărcaţi de bogăţii, cari au servicii publice, cari sunt investiţi cu magistraturi, se cuvine ca el să fie felurit înzestrat; zic felurit înzestrat, dar nu viclean, nu adulator, nu ipocrit, ci plin de multă afabilitate şi bună credinţă, ştiind să se modereze în chip folositor, atunci când împrejurarea o cere; să fie bun şi sever în acelaşi timp. Nu se va

1. Sf. Ioan Gură-de-Aur, *op. cit.*, Cartea V, 5 (Migne, P. G. XLVIII, col. 674-675).
2. Idem, *op cit.*, Cartea VI, 4 (Migne, P. G. XLVIII, col. 680).
3. Idem, *op. cit.*, Cartea IV, 4 (Migne, P. G. XLVIII, col. 666).

folosi de aceiaşi măsură faţă de toţi păstoriţii lui" [1]. Sf. Ioan cere, în acest cod al preotului, realizarea acelei figuri ideale a înţeleptului antic convertit în apostol al bisericii prin dragostea şi conştiinţa creştină.

Preotul creştin trebue să aibă, mai ales, o bogată şi variată formaţiune intelectuală, el trebue să fie o comoară de filosofie şi ştiinţă. Apostolul Pavel e, în această privinţă, un model incomparabil. Am văzut mai sus cum el era prezentat ca un vorbitor de mare talent. Pavel strălucea, însă, mai ales prin gnoza, prin ştinţa lui. „Dacă aş cere graţia stilului lui Isocrat, eleganţa lui Demosthene, gravitatea lui Thucydide şi sublimul lui Platon, ar trebui să pun în primul rând mărturia despre ştiinţa lui Pavel" [2]. „Să admitem că Pavel era sărac în arta vorbirii şi că nu putea face decât o compoziţie simplă; dar el n'a fost simplu în cunoaşterea şi precizia dogmelor" [3]. Cultura păgână, iudaismul şi bogata eflorescenţă a sectelor disputau bisericii maiestatea revelaţiei, soliditatea ştiinţei şi aureola autorităţii. Această întreită luptă, pe care biserica o ducea din primii ani ai existenţii ei, atingea paroxismul în veacul Sf. Ioan Gură-de-Aur. Victoria nu putea să revină decât celui mai pregătit şi mai bine înarmat. Intr'una din cele mai înflăcărate pagini ale tratatului său, autorul nostru înfăţişează astfel bătălia: „Duşmanii nu se servesc toţi de aceleaşi arme şi n'au planul să ne atace într'un singur fel. Cel ce are de dus lupta împotriva tuturor acestora, trebue să cunoască tehnicele tuturor, să fie în acelaşi timp arcaş şi aruncător cu praştia, tribun şi sutaş, soldat şi comandant, infanterist şi cavalerist, marinar şi luptător pe ziduri. In războaiele militare, fiecare, prin lucrul pe care şi-l ia asupră-şi, se opune năvălitorilor. In războiul nostru, lucrul nu stă aşa. Dacă acel care vrea să învingă nu cunoaşte toate aspectele tehnicei, diavolul ştie ca printr'o singură porţiune, dacă e neglijată, să-şi introducă tâlharii ca să fure oile. Lucrul acesta nu se întâmplă când duşmanul simte că păstorul e înzestrat cu *toată ştiinţa* şi-şi dă seama că acesta cunoaşte bine

1. Sf. Ioan Gură-de-Aur, *op. cit.*, Cartea VI, 4 (Migne, P. G. XLVIII, col. 681-682).
2. Idem, *op. cit.*, Cartea IV, 6 (Migne, P. G. XLVIII, col. 669).
3. Idem, *op. cit.*, *loc. cit.*

toate uneltirile lui. De aceea trebue ca noi să fim bine întăriţi din toate părţile. O cetate, cât timp este bine întărită de jur împrejur din toate părţile, îşi râde de asediatori fiindcă se simte în siguranţă. Dacă cineva reuşeşte să spargă zidul pe o întindere numai de mărimea unei uşi, restul întăriturii înconjurătoare nu mai este de niciun folos, oricât de rezistent s'ar menţine tot acest rest. Este la fel şi cu cetatea lui Dumnezeu. Când ea are ca zid de jur împrejur isteţimea şi priceperea păstorului, toate machinaţiile isprăvesc pentru duşmani în ruşine şi râs, iar cei ce locuiesc această cetate rămân nevătămaţi. Dacă cineva va putea să dărâme numai parte din cetate, deşi nu o distruge în întregime, totuşi, prin acea parte, se prăbuşeşte—ca să zic aşa—tot restul" [1]. Pregătirea va fi, deci, desăvârşită şi integrală.

Pentru a fi integrală, pregătirea ştiinţifică a preotului trebue să posedă tot arsenalul de cunoştinţi şi mijloace al fiecărui adversar în parte, nu numai pentru a şti ce tactică să-şi creieze, dar şi pentru a evita ca prin lupta cu unul din ei să fie favorizat celălalt sau să se facă posibilă o coaliţie a lor, ceea ce le-ar da perspectivă de isbândă. „Ce rezultate poate să aibă o luptă dată cu succes împotriva Elenilor (= păgânilor), dacă Iudeii te dezarmează? Sau, admiţând că amândouă aceste tabere sunt răpuse, ce câştig poate fi dacă îl pradă Maniheii? Să zicem că şi aceştia au fost învinşi; cei ce introduc destinul, nu sfâşie ei, oare, oile dinăuntru? Ce să mai înşir toate ereziile lui Satan? Dacă păstorul nu ştie să le strivească definitiv pe toate, lupul e în stare ca numai printr'una singură din aceste erezii să gâtuiască cea mai mare parte din oi. În războaiele militare, biruinţa sau înfrângerea se aşteaptă dela cei ce luptă sau dela cei ce stau. În lupta noastră, însă, e cu totul altfel. Adeseori, la alţii, războiul aduce izbândă acelora cari nici n'au luptat dela început, nici nu s'au ostenit deloc, ci au stat liniştiţi şi au dormit chiar. Cel ce e străpuns de propria sa sabie pentrucă nu are practică în această meserie, devine obiect de râs şi pentru prieteni şi pentru duşmani. Voi încerca să-ţi lămuresc printr'un exemplu ceea ce-ţi spun. Partizanii nebuniei lui Valentin şi Marcion precum şi toţi câţi sunt bolnavi de această boală, exclud din catalogul

1. Sf. Ioan Gură-de-Aur, *op. cit.*, Cartea IV, 4 (Migne, P. G. XLVIII, col. 666).

dumnezeieștilor Scripturi legea dată de Dumnezeu lui Moise. Iudeii cinstesc așa de mult această lege, încât chiar când timpul interzice mania discuțiilor, ei o păstrează întreagă, împotriva voinții lui Dumnezeu. Biserica lui Dumnezeu, evitând lipsa de măsură și a unora și a altora, a mers și merge pe calea de mijloc. Ea nici nu ne îndeamnă să ne supunem jugului acestei legi, dar nici nu îngădue respingerea ei, ci o laudă chiar când ea nu mai e în vigoare, pentrucă a fost folositoare la vremea ei. Se cuvine, deci, ca acela care are să lupte contra acestor două categorii de dușmani, să cunoască această măsură. Dacă, având să arate Iudeilor că ei sunt anacronici prin atașamentul lor față de legea veche, va începe să acuze aprig această lege, ar da, prin aceasta, prilej nimerit ereticilor ca s-o atace furios. Dacă, însă, încercând să astupe gura ereticilor va proslăvi legea iudaică peste măsură și o va admira ca pe un element necesar prezentului, ar deschide gura Iudeilor" [1]).

Păstorul trebue să fie gata pentru a face față și dificultăților care se ridică din sânul propriei sale turme. Ca și în vremea noastră, erau, în veacul Sf. Ioan Gură-de-Aur, o seamă de oameni din tagma așa zișilor liberi cugetători, sau a hipercriticilor cari țineau să taie firul în patru. Unii, zice autorul nostru, dintr'o curiozitate dezordonată vor să cerceteze totul, deși nu câștigă nimic din această cercetare și nici nu învață nimic. Alții cer preotului socoteală de temeiurile judecății lui Dumnezeu și fac eforturi considerabile pentru a măsura marele abis. Vei găsi puțini oameni ostenindu-se pentru credință și pentru treburile cetățenești ; dar vei afla foarte mulți cari cercetează și se ocupă cu lucrurile acestea, pe care nu pot să le deslușească și cu care mânie pe Dumnezeu. Dacă Dumnezeu a voit ca noi să nu știm acestea și, totuși, noi ne străduim să le știm, nu le vom ști, ci vom rămâne numai cu primejdia din această cercetare [2]). Un alt neajuns pe care Sf. Ioan îl relevă în repetate rânduri și care, din nefericire, se continuă până în vremurile noastre, este dezordinea credincioșilor în biserică și, mai ales, în timpul predicei învățătoare. Lumea vine la biserică

1. Sf. Ioan Gură-deAur, *op. cit.*, Cartea IV, 4 (Migne, P. G. XLVIII, col. 666--667).

2. Idem, *op. cit.*, Cartea IV, 5 (Migne, P. G. XLVIII col. 667—668).

și stă ca la teatru ; critică cu voce tare ideile vorbitorului, se împarte în tabere adverse și ascultă când cu mulțumire, când cu proteste [1]). Dacă se întâmplă ca în vorbirea cuiva să descopere părți luate dela alții, ei îl acuză mai rău ca pe hoții de bani [2]). Cei mai mulți vin nu pentru a folosi, ci pentru a se desfăta, ca și cum ar fi arbitri de poeți tragici și de citarezi. Se cuvine, însă, ca preotul să nu cedeze plăcerilor poporului, ci, cu tact, să-l atragă spre ce-i este de folos. Învățătura și sfatul trebuesc prezentate cu grație și gust [3]), dar păstorul să disprețuiască laudele care se aduc artei sale [4]).

În rezumat, pregătirea literară, științifică și practică a preotului este o condiție fundamentală de existență a bisericii lui Iisus Hristos. Când această pregătire e la maximum, biserica poate fi sigură de cucerirea integrală a lumii. In această privință, Apostolul Pavel rămâne un model neîntrecut. „Pavel stă ca un viteaz în mijloc captivând orice gândire pentru supunerea la Hristos și retezând raționamentele orgolioase care se ridică împotriva cunoștinței de Dumnezeu" [5]). „Ca un zid construit din diamant, așa străjuesc scrierile lui Pavel bisericile de pretutindeni ale universului" [6]). Preoții de talia lui Pavel sunt foarte rari, dar numai cu asemenea personalități uriașe se poate schimba fața pământului. Fiind crainicii lui Dumnezeu printre oameni, ei nu pot ferici și nemuri această lume decât dacă fiecare din ei e întruparea sau aproape întruparea perfecțiunii. Nimeni să nu se poată ridica până la înălțimea minții și inimii preotului. „Diferența între păstor și păstoriți să fie — zice Sf. Ioan — tot atât de mare pe cât este diferența între oamenii raționali și animalele necuvântătoare și poate și mai mare" [7]).

Ce metodă de lucru va folosi preotul creștin în pedagogia

1. Sf. Ioan Gură-de-Aur, *op. cit.*, Cartea V, 1 (Migne, P. G. XLVIII, col. 672).

2. Originalitatea predicilor !

3. Sf. Ioan Gură-de-Aur, *op. cit.*, Cartea V, 2 (Migne, P. G. XLVIII, col. 673): διδασκαλία ἡ ἐν χάριτι καὶ ἅλατι ἠρτυμένη.

4. Idem, *op. cit.*, *loc. cit.*

5. Idem, *op cit.*, Cartea IV, 7 (Migne, P. G. XLVIII, col. 670).)

6. Idem, *op. cit.*, *loc. cit.*

7. Idem, *op. cit.*, Cartea II, 2 (Migne, P. G. XLVIII, col. 633) : ἀλλ 'ὅση πρὸς τὰ ἄλογα τῶν λογικῶν ἀνθρώπων ἡ διαφορά, τοσοῦτον τοῦ ποιμένος καὶ τῶν ποιμαινομένων ἔστω τὸ μέσον, ἵνα μὴ καὶ πλέον τι εἴπω.

spirituală a turmei sale? Cum se va adresa păstorul, sufletului omenesc? Sf. Ioan vorbește pe larg de ceea ce el numește medicina sufletului [1]. Creștinilor nu le este îngăduit să îndrepte greșelile oamenilor prin violență. Dumnezeu încunună nu pe cei ce se depărtează de vitii prin constrângere, ci pe cei ce se depărtează prin libera lor hotărîre. Preotul va întrebuința nu violența, ci persuasiunea pentru a face pe om mai bun. El va proceda cu multă artă [2]. Cuvintele tăioase nu aduc niciun folos. Pedeapsa nu trebue să egaleze greșala sau greșelile făcute, ci trebue să se ție seamă de voința delicvenților, ca nu cumva dorind să coși ce s'a rupt, să faci o ruptură și mai mare, și dorind să îndrepți o cădere să faci căderea și mai mare. Acest procedeu este eficace mai ales față de cei slabi și ticăloși, dedați plăcerilor lumii și cari se mândresc cu neamul și puterea pe care o dețin; aceștia trebuesc scoși cu încetul din păcatele lor, nu deodată. Încercarea de a rușina sufletul brusc și prin violență duce la insensibilitatea lui [3]. Preotul are nevoie de multă prudență și de zeci de mii de ochi, pentru a vedea bine toate cutele sufletului. „După cum mulți sunt duși de orgoliu și cad în desnădejdea mântuirii pentrucă nu pot suporta remediile prea tari, tot așa există oameni cari, pentrucă nu pot plăti o pedeapsă egală cu păcatele lor, sunt duși spre neglijență, se fac cu mult mai răi și sunt înclinați să facă păcate și mai mari" [4]. Blândețea creștină este arma cea mai puternică și medicamentul clasic al bisericii Mântuitorului în lume.

Harul dumnezeiesc invocat de arhiereul hirotonisitor asupra preotului, puterea excepțională ce-i conferă acest har de a săvârși înfricoșătoarele taine și incomparabila pregătire pe care trebue s'o aibă slujitorul altarului prin așa de covârșitoare eforturi și așa de eminente însușiri morale, fac din el un supra-om. Un supra-om nu în vulgarul sens biologic al lui Nietzsche, ci în acela al celei mai înalte spiritualități. Sf. Ioan Gură-de-Aur vede în preoție sublimul existenții umane. Niciuna din dregătoriile pământești și ce-

1. Sf. Ioan Gură-de-Aur, *op. cit.*, Cartea II, 3 (Migne, P. G. XLVIII, col. 634).
2. Idem, *op. cit.*, *loc. cit.*: πολλῆς χρεία τῆς μηχανῆς.
3. Idem, *op. cit.*, Cartea II, 4 (Migne, P. G. XLVIII, col. 634—635).
4. Idem, *op. cit.*, Cartea II, 4 (Migne, P. III, .XLV Gcol. 635).

rești nu i se poate compara. Preotul e mai mare și decât împăratul, și decât îngerii [1]. Pe când împăratul, zice Sf. Ioan, are putere numai asupra lucrurilor pământești, dincolo de care brațul său nu se poate întinde, tronul preoției este în ceruri; lui îi este încredințat ceea ce e ceresc [2]. „Sufletul preotului trebue să fie ca o lumină care strălucește peste tot pământul. Sufletul nostru este înconjurat de întunericul atât de gros al conștiinței rele, încât el e acoperit din ce în ce mai mult și nu-i este cu putință să privească liber pe Stăpânul său. Preoții sunt sarea pământului. Cine ar putea răbda mai ușor nebunia și lipsa noastră de experiență decât voi, preoții, cari sunteți obișnuiți să ne iubiți peste măsură?" [3]. Preotul este ambasadorul nu numai al întregii cetăți, ci al întregii lumi. El se roagă lui Dumnezeu pentru greșelile tuturor, vii și morți [4]. „Ca unul căruia i s'a încredințat întregul univers și este tatăl tuturor, preotul se apropie de Dumnezeu rugându-se pentru stingerea războaelor de pretutindeni, pentru încetarea turburărilor, pentru pace, pentru prosperitate, pentru ușurarea repede de toate necazurile care amenință pe fiecare și în mod particular și în mod public" [5]. Nicăiri, însă, Sf. Ioan Gură-de-Aur n'a întipărit un avânt mai înalt verbului său înaripat, cântând sublimul preoției, ca în celebrul pasagiu din cartea III a tratatului său: „Preoția se săvârșește aici pe pământ, dar ea are rang între dregătoriile cerești. Și pe foarte bună dreptate. Nici om, nici înger, nici arhanghel, nicio altă putere creată, ci Însuși Paracletul a întemeiat această servire. El a stabilit ca în timp ce suntem încă în trup să facem serviciu îngeresc. De aceea trebue ca cel ce e hirotonit preot să fie pur ca și cum s'ar afla în ceruri, în mijlocul puterilor îngerești... Când vezi pe Domnul jertfit și stând întins și pe preot aplecându-se deasupra jertfei și rugându-se, și pe toți înroșiți de acel sânge prețios, mai crezi că ești printre oameni și stai pe pământ? Nu ești, oare, atunci mutat în ceruri și, aruncând din suflet toată cugetarea trupească, nu privești

1. P. Chrysostomus Baur, *Johannes Chrysostomus und seine Zeit*, I, p. 150-151.
2. Sf. Ioan Gură-de-Aur, *Omilia* V, 1 (Migne, P. G. LVI, col. 130-131).
3. Idem, *Despre Preoție*, Cartea VI, 4 Migne, P. G. XLVIII, col. 681).
4. Idem, *op. cit.*, Cartea VI, 4 (Migne, P. G. XLVIII, col. 680).
5. Idem, *op. cit.*, Cartea VI, 4 (Migne, P. G. XLVIII, col. 681).

tu numai cu sufletul şi cu mintea pură cele cereşti? O, ce minune! O, iubirea de oameni a lui Dumnezeu! Cel ce stă sus cu Tatăl, în acel ceas e în mâinile tuturor şi se dă pe Sine celor ce vor să-L îmbrăţişeze şi să-L primească. Lucrul acesta îl fac toţi cu ochii credinţii" [1]). Înfricoşător de frumoasă şi covârşitoare este preoţia! „Dacă cineva se gândeşte cât înseamnă faptul că omul, alcătuit din carne şi sânge, se poate apropia de acea natură fericită şi pură, atunci va vedea de câtă cinste i-a învrednicit pe preoţi harul Duhului Sfânt. Prin ei se săvârşesc acestea şi altele nu mai mici decât acestea, spre demnitatea şi mântuirea noastră. Locuitori ai pământului şi ducându-şi vieaţa pe el, preoţii au fost cinstiţi cu încrederea de a administra cele cereşti; ei au primit puterea pe care Dumnezeu nici îngerilor şi nici arhanghelilor n'a dat-o. Acestora nu li s'a spus: „Câte veţi lega pe pământ vor fi legate şi în ceruri şi câte veţi deslega pe pământ vor fi deslegate şi în ceruri" [2]). Stăpânitorii pământului au puterea de a lega, dar numai trupurile. Lanţul însă pe care Dumnezeu l-a dat preoţilor atinge sufletul şi e lung până la ceruri. Cele ce preoţii fac aici, jos, Dumnezeu le întăreşte sus, şi Stăpânul ratifică hotărîrea servilor săi. Ce altceva le-a dat decât putere cerească? „Cărora le veţi ierta greşelile, iertate să fie, şi cărora le veţi ţine, ţinute să fie" [3]). Ce autoritate ar putea fi mai mare decât aceasta: „Tatăl a dat Fiului toată judecata"? [4]) Iar eu văd că toată această putere a fost dată preoţilor de către Fiul. Ca şi cum ar fi mutaţi în ceruri şi ar fi depăşit firea omenească şi s'ar fi descătuşat de patimile noastre, aşa au fost ridicaţi la această stăpânire" [5]).

Preoţii sunt oameni şi pot să greşească. Dar preoţia nu se confundă totdeauna cu cei ce o poartă. Ea este un oficiu supraomenesc prin care Domnul lucrează pentru ridicarea lumii la El. Aşa au înţeles-o marile figuri ale bisericii şi aşa va fi socotită până la sfârşitul lumii. Nimeni însă n'a reuşit să prezinte sublimul

1. Sf. Ioan Gură-de-Aur, *op. cit.*, Cartea III, 4 (Migne, P. G. XLVIII, col. 642).
2. Matei XVIII, 18.
3. Ioan XX, 23.
4. Ioan V, 22.
5. Sf. Ioan Gură-de-Aur, *op. cit*, Cartea III, 5 (Migne, P. G. XLVIII, col. 643).

şi răspunderea preoţiei în culori mai strălucite ca Sf. Ioan Gură-de-Aur. Tratatul său *Despre Preoţie* e nu numai o capod'operă literară [1]), el este lucrarea clasică a întregii creştinătăţi asupra înfricoşătoarei taine a hirotoniei. E de dorit ca acest tratat să fie în mâna oricărui preot. Sperăm ca în curâd să putem oferi bisericii ortodoxe române o traducere a acestei opere. Clerul nu numai că va învăţa multe şi covârşitoare lucruri privindu-l direct, dar se va adăpa cu entuziasm şi cu frumuseţi negrăite din paginile măreţe ale Sf. Ioan Gură-de-Aur.

1. Aimé Puech, *Histoire de la littérature grecque chrétienne*, t. III, p. 484.